

KARANTENA U DUBROVNIKU

Slika 1. Lazareti na Pločama

Budući da je Dubrovnik bio važan lučki grad te je primao putnike iz svih krajeva svijeta, Veliko vijeće Dubrovačke Republike je 27. srpnja 1377. godine donijelo odluku kojom se prvi put u svijetu uvodi karantena kao mjera zaštite od unošenja i širenja zaraznih bolesti, posebice kuge.

„Veniens de locis pestiferis non intret ragusium vel districtum.“ – „Tko dolazi iz okuženih krajeva, neka ne stupi u Dubrovnik niti na njegovo područje.“, odlučilo je Veliko vijeće te ovom Odlukom započinje borba protiv zaraze u Dubrovačkoj Republici.

Tada je propisano da sve osobe koje dolaze iz krajeva u kojima su vladale kužne bolesti, moraju provesti 30 dana u izolaciji ili karanteni. Zbog toga su povjesničari dubrovačku karantenu nazivali trentina. Zgrada u kojoj se provodila karantena zvala se lazaret ili kontumac. Kasnije je vrijeme izolacije produljeno na 40 dana (tal. quarantina znači 40, odluka je donesena u Veneciji).

Prve dubrovačke karantene bili su otočići Mrkan, Supetar i Bobara ispred Cavtata. Otoci su uglavnom goli i nezaštićeni te se zbog toga za zaražene privremeno počinju graditi vrlo trošne barake ili daščare koje su se u slučaju potrebe mogle lako razrušiti ili spaliti. Sve do tridesetih godina XV. stoljeća, ovi otoci su bili najčešće karantene Dubrovačke Republike.

Slika 2. Otočići Supetar i Bobara

Slika 3. Otočić Mrkan

Kada na njima više nije bilo mjesta, kao karantena za izolaciju oboljelih i sumnjivih na kužnu bolest, koristili su se otoci na zapadnoj strani Dubrovnika – Koločep, Lopud i Šipan. Ta privremena skloništa ubrzo su zamijenjena trajnijim nastambama.

Međutim, zbog strateške opasnosti od Turaka, vlasti su odlučile izgraditi nove lazarete neposredno uz grad. Prvi izgrađeni lazaret u blizini grada bio je u uporabi od 1466. godine, a bio je smješten zapadno od grada u predjelu Danča. Nakon preseljenja na Danče karantena je svojem osoblju dodala i vlastitoga kirurga, koji je zamijenio dotad privremeno zaposlenoga brijača, te dva pučana-pomoćnika za nadzor protuepidemijskih mjera. Kako je broj oboljelih premašio kapacitete Danča, ponovno su se stavila u uporabu skloništa na Bobari i Mrkanu.

Slika 4. Danče

1430. godine na Dančama i 1436. u parku Gradac, u samoj blizini grada, prema zapadu, određene su neke kuće za izolaciju sumnjivih i bolesnih. U vrijeme epidemija većih razmjera, na Dančama nije bilo mjesta za sve bolesne, pa se područje, gdje su živjeli bolesni, izoliralo kao privremeni lazaret. Tako se dubrovačka vlada prilagođavala epidemiološkoj situaciji osnivajući privremene lazarete, što odgovara današnjim suvremenim principima izolacije i liječenja na mjestu epidemije. Uz mnoga druga mjesta, to su povremeno bili Brgat (naselje sjeverno od Dubrovnika), Kantafig, otočići ispred Šipana, Mljet pa čak i neke ulice u samom gradu.

Zbog niza teških epidemija, lazaret na Dančama služio je i kao kužna izolacijska bolnica, pa s vremenom nije mogao primiti sve oboljele i sumnjive. Stoga se 1534. godine počeo graditi veliki kvadratni lazaret na otoku Lokrumu (s jugoistočne strane grada). No on nikada nije dovršen jer su Dubrovčani naknadno uvidjeli kako bi on mogao poslužiti neprijatelju kao uporište protiv grada.

Slika 5. Lazaret na Lokrumu

Do polovice XV. st. karantena se pod upravom zdravstvene službe razvila u složenu ustanovu koja je upošljavala pisara, dva stražara, jednoga grobara te jednu do dvije čistačice-pralje.

Za vrijeme epidemije krajem 15. stoljeća, zdravstveni je ured zaposlio svećenika i brijača te po dva kacamorta iz redova pučana, koji su provodili protuepidemijske mjere pod nadzorom dubrovačke službe. Kacamorti su morali u posebnoj knjizi bilježiti ime svakog bolesnika, kada je obolio i kuću u kojoj je živio. U drugoj knjizi su se zapisivale obitelji oboljelih i dan kada su poslani na izdržavanje karantene. Također je uveden i statistički prikaz. Za određeno vremensko razdoblje prikazivalo se kretanje zaraznih bolesti u pojedinim dijelovima grada, oboljeli, izolirani, odnos bolesnih i zdravih u obitelji. To su samo neki od primjera odgovornog djelovanja dubrovačkih vlasti u organizaciji zdravstvene skrbi.

Kada bi se kuga ili neka druga zaraza pojavila na području Republike, ali ne i u samom gradu unutar zidina, tada su se vrata grada zatvarala i ulaz u grad nije bio moguć.

Dubrovački Senat je 1590. godine odlučio sagraditi veliki lazaret na Pločama, u neposrednoj blizini gradskih zidina, na istočnom ulazu u grad, gdje su se sastajali glavni kopneni i morski trgovački putevi.

Lazaret se sastojao od osam zgrada za stanovanje i pet velikih odvojenih dvorišta. Svako je dvorište imalo poseban ulaz osiguran rešetkama i bravama.

Nakon prestanka potrebe za prvotnom karantenskom funkcijom, kamena građevina Lazareti je imala različite namjene, npr. kao skladište, klaonica, konjušnica, tržnica, ugostiteljski i zabavni sadržaji. Od 1979. godine Lazareti su pod zaštitom UNESCO – a te se u lađama održavaju različite društvene i kulturne manifestacije. Danas je u Lazaretima na Pločama smještena Art radionica Lazareti, FA Lindo, Studentski teatar Lero, Dubrovački sanitat, DURA,

kavana Lazareti, Udruga Deša i još nekoliko partnera iz EU projekta „Lazareti - kreativna četvrt Dubrovnika“.

Lazareti su i ulazna postaja svim posjetiteljima Dubrovnika.

I na kraju, najstarija protuepidemijska mjera Dubrovačke Republike – karantena, bez sumnje je najvažniji doprinos Hrvata srednjovjekovnoj svjetskoj zdravstvenoj baštini.

Slika 6. Jedna od lađa u Lazaretima

Napisale: Nada Prce i Linda Jurkić, učiteljice savjetnice